

فکر

محمد مدیق - پسرلی

زفر

محمد صدیق پسرلی

د کتاب نوم :

زهري

وينا وال :

محمد صديق پسرلي

د چاپ کال :

۱۳۶۹ ش ه ۱۴۱۱ ق ه

۱۹۹۰ ع

کچه (ساینز) :

$\frac{۲۰ \times ۳۰}{۱۶}$

شمېر :

پنځه سوه

خطاط :

نورالحبيب نثار

بسم الله الرحمن الرحيم

تېرون

د هغو مظلومانو په نوم، د چا د سرونو جمعې، چې لا اوس
هم په لارو-کوڅو کې د ميرانو-ميرچ په کانو په لنډۍ بلچمې او د هغو
د برڅو په لنډو مندو پورې په وازه خوله ځاندي

د هغو ستمزدگانو په ياد، چې د ظالمانو په حصارونو کې ورنه د
خستو-تېرو کار اخيست شوي، ژوندي بنځ شوي او د تساوت
د بې بنيادو حصارونو له چاڅ-چولي نه اوس هم غاښ چيچي
کوي

د هغو پېغلو-ناويو په نوم، چې د هوا-هوس مريانو
په منځه بې رحمۍ درويلي او سرتورې کړي دي

د هغو کونډو-رنډو، بورو-وزارو د سوپوساندو
او گرمو او ښکو په ياد، چې د ژوند ملگري او د زړه ستې
يې د محلي چنگېزانو د آسونو تر پښو لاندې ليدلي او سر ته
يې د اقتدار د مينانو، د دنکو کله منا ونو په پخڅو کې
ايښي شوي دي ... دا څو پافي منسوبوم .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يادونه

دا کیسه مې هغه وخت لیکلې وه چې غمونه او دردونه
په شمار وو او د یوې فاجعې نکلونه به په کلونو-
کلونو خوله په خوله گسټیدل . نن- سبا زموږ په وطن
کې د غم اوښ هر کاله ته چوکه شوی دی او له هره
کوره د غم چيغې اوړیدلې کیږي .

اوس خود سرو وینې څښونکو له لاسه په درست
افغانستان کې نه روغ کلی- کور پاته دی ، نه روغ
زړه او دماغ ، هره ورځ قتل عام وي او هره
لحظه بمبارۍ وي ؛ د دردونو په هجوم کې احساس

ب

له خاوندانو نڅه درد ځای ورک شي ، نه پوهیږي لږې
په چا وژلې او اولتر کوم وحشت اغوړ کړي ؟
شاعر وايي :

بحون بریگ بادیه غمهای دل شمرد
یاد آن زمانه ی که غم دل حساب داشت

رښتیا وايي ؛ غمونه چې له حسابه ووځي ، دردونه
چې له اندازې وتلي وي ، وحشت او بربریت چې په تصور
کې هم نه ځایيږي - او بنکې وچوي او د فریاد مرغی نسي .
چې زړه له جوشه نه وي لویدلی ، چې غمونه لیرته
نه وي ته نشین شوي ، چې فکرونه لکه بوتیدلې بمبرې
بېرته نه وي کښېنستې - په اوسنو پېښو د ادبي اثر
لیکل گران کار دی ، که یې بل څوک وليکي زه خو
یې نه شم لیکلای .

که څه هم د " زهرې " چاپول فعلاً څه دومره
ضروري کار نه و ، نن باید د نن خبرې خپرې شي
خو ځېنې علتونو او مشابهتونو دې کار ته ولېسولم .
مثلاً :

که پروڼ د چاد سرونو مجموعو په لارو-کوڅو
د میرانو- میرچېگانو په لنډۍ باچۍ پورې او یا

ج

د هغوی د نوکرانو په لنډو منډو پورې په واز د خوله خندل - نن هم د افغان مظلوم اولس تازه پهر وړنه د یرغلګرو روسانو په زور - زیاتي پورې خاندی .

که پروڼ د ظالمانو په حصارونو کې له ژوندو انسانانو د تیږو او خښتو کار اخیست کیدو او د ژوندو ښځ شویو سولیدلو کوپړیو د حصارونو له چالو چولو غاښ چپې کاوه - نن هم خوږې او شلې زموږ د ځلمو په مېوې ډکې دي او په زرګونو ژوندي بنیادمان د سولې د ټپکه دارانو او د هغوی د غلامانو له خوا ژوندي تر خاورو لاندې ښځ شوي او ښځېږي .

که پروڼ په سلګونو خویندې - میندې د چا د شخصي خصوصیت په لاسه سرتورې ، بورې او ورارې شوې - نن هره ورځ په زرګونو افغاني مېرمنې د وحشي نظام د قصابانو له لاسه د زړه ټکۍ له لاسه ورکوي .

که پروڼ د میرد زړه له پاره د " چاردرې " یو بسیا کلی د خاورو په کوټه بدل شو - نن روغ افغانستان د " کریملین " د ناټکۍ له پاره

تالا - ترغی کیري .

نو؛ که دا کیسه ننۍ کسه نه ده، د ننۍ
زرگونو فاجعو یوې ورې کیسې ته خوځه قدر
ورته والی لري .

دا کیسه هم د وحشت او بربریت کیسه ده چې یوه
اباده سیمه د ظالمانو له لاسه په خرابه بدلیري.
په دې کیسه کې هم گڼ شمېر بې گناه اولس د زور-زیاتي
له امله له وطن څخه لېږد ته مجبورېږي او د «آمو»
پورې غاړې ته د مرمیو په باران کې پناه وروړي
چې هاله لا د روسانو ناوړي پلونه نه وو ورباندې
ایښی شوی .

په دې کیسه کې هم د وخت زورور خپلونا جایز و ته جواز
مومي او پرې په مظلومانو اچوي، لکه دا اوس چې هم مو وژني
هم راباندې سل نمونه ږدي .

علاوتاً هیله کوم چې دا اثر به د ځوانو شاعرانو او لیکوالو
زېږونه وختځوي او دې ته به یې ولسموي چې د روانو
پېښو لیدلې - کتلې په نظم یا په نثر ثبت کړي، گوښه
نېرېښه او معیاري آثار رامنځ ته شي .

ومن الله التوفيق

سړيځه

دا کیسه چې تاسو یې لولی، یو واقعي داستان دی. دا
 واقعه مې د یوه سپین بری له خولې اوریدلې وه. چاچې اتیا-
 نوي ځله دا غرونه-رغونه سمسور او بیا سپره لیدلي
 وو. - صرف نومونه ایښی شوي دي، ځکه چې واقعی نومونه
 دهغه ژوندی تاریخ د زړه له پاهو څخه، د وخت او زمان
 وینو خوړلي او حذف کړي وو؛ نو څه فرق کوي "احد" یا
 "حمود"، "توردي قل" یا "تاش تیمور"؟ ... "زهره" یا
 ممکن "تورسون"؟

دا افسانه یا نه پوهېږم واقعه، له نن نه سل-شپږ شله

کاله پخوا، یعنې د دولسې هجري پېړۍ په لومړو کلونو کې د
 «چاردړې» د وچ غره په لمنو کې د «آشخ» د مشهور ویلي
 په غاړه پېښه شوې ده؛ کومې سیمې ته، چې خلک نن سبا
 خرابه وایي.

«چاردړه» ډېرې لويې وړې غونډۍ لري، چې هر یو یو
 یې د ډېرو پخوانیو پېړیو نشانه او د تېرو عظیمتونو د راز
 برغولی ده. په هره پوله پټې کې زارې کودړي او پخې خښتې
 د یوه پاڅه مدنیت علامه او د زارې تعیر نمونه رابښي.
 په هر کلي او هره خوا کې د قرنونو غښتې-نښانې د
 ډېرو خوبو-ترخو هېرو شویو دورونو یادې دي....
 هر ځای خرابي ده، لېکن په خاص طور سره دې ځای ته
 خرابه وایي؛ ممکن دا به وروستی خرابي وي، چې دوې
 یې لا پوره نه دي کښېنستي او دوگي یې لا د افق په خنډو
 کې ښکاري.

کله چې د بین المللي استعمار په لمسه د ملي غاصبانو او
 داخلي استثمارګرو په هڅه د تاریخي افغانستان ملي مرکز
 کمزوری او د ملي وحدت مزي او مړي شول، شخصي
 ګټو او شومو اغراضو د ځانګړي، نفاق، خانه جګې او
 برهم اندازې په مدد په پراخه کور کې کورګي جوړ کړل

او لویه امپراتوري يې په ورو- ورو صوبو ووېشله. د ملوک الطوائفی په نامطلوب دور کې زوې «تخارستان» (له «بلخ» تر «پامیره» پورې)، د میرانو، میریچېگانو د لوبو میدان او د تاخت و تاز مرکز وگرځید؛ په دې وخت کې چاردر «گندز» د میرانو تر مستقیمې سلطې لاندې وه. دهغوی او دهغوی دمنسویینو ناتکی او ملعبه وه.

دا ښار چې زموږ په داستان کې یې ذکر شوی دی وایي په دغه ځای کې واقع و چې نن ورته خرابه وایي، یعنې د وچ غره په ختیځه لمن کې د «آقشاخ» د ویالې په غاړه.

دا کیسه د شاعر د فکر انجیل محموله مه کښی. دا یوه تاریخي واقعیه ده. لېکن که په تاریخونو کې نه وي ثبت شوې تاریخ بیا کله پوره و؟ او مورخینو بیا څه وخت د دې دورې ضایع لیکي دي؟ چېرته چې یوه- یوه نږدې پېړۍ خود سړي، بېیا تېری، تجاوز، ظلم، تعدی، بې ناموښي، بد عهدي... بد دیاتي او قام دښمني هره ورځ په څو- څو شکله څرگندېږي، موږ غریب به څه ولیکي؟ او کومه واقعیه به ثبت کړای شي؟...

له ډېره وخته زه په دې فکر کې وم، چې دا واقعیه ولېک اما متردد وم، چې څرنگه؟ یعنې د رومان په شکل، د ډرامې په ډول، د لنډ داستان په توګه؟... یا څه وې؟...

دا ځکه، چې ما غوښتل « زهره » په ښه جامه کې راوباسم
متأسفانه ځينې ذکر شوي جامې مې ورته خوښې نه شوې
او د ځينو مې سکينل نه وو زده . آرزو مې دا وه، چې
چينلی مطلب په تراشلو کلمو او نښتېځلو جملو افاده
کړم ، رومان او د شهزاده بهرام او شهزاده ممتاز
د منظومو حکایتونو جامې هم راته د مينډروب په عصر کې
ډېرې اوږدې ښکاريدي ، نو دا دی د نظم يوه داسې
جامه مې ورواغوستله، چې نه ورته رومان ويلای
شو . نه ډرامه ، نه د لنډې افسانې په طرحه دی . نه
د راډيو ډرام په مود ... نه د « احمدجان » د نظم شکل
لري . نه د « احمدگل » ، بلکه يو معجون مرکب دی ، د
دا ټولو . که د « ايزمونیو » په مېچه کچ شي، هم د
رومانتيزم ځينې لري، هم د رياليزم ، هم شايد د نورو
نو:

که دې زما سلام خوښيږي

زه به دا سرې منځوې قل په تندي ږدمه

په پای کې که زما کمزورې حافظې د واقعي په اظهار

کې څه نارسيایي کړې وي او له مانه په نااگاهانه توگه څه

زياتۍ - کمی پکې راغلي وي، بخښنه غواړم او هيله کوم

ط

که یې د تاریخ یوه شلیدلې پانډه نه بولې - یوه حقیقت ته نژدې
 افسانه خويې وگڼئ!! زه ورته په خپله د میرانو د دورې
 د شلیدلې حُضُر یوه زنځ وهلې کړې وایم - نه د پسرلي
 شعر او د شاعر تخلیق .

لوږ تخیل یې د شاعر مه گڼه

د زړه د وینو فولره ده اشنا!

۱۲ - ۹ - ۱۳۴۸

چار دره

په دې ډرامه‌غا داستاڼ کې، چې کوم نومونه راغلي دي
د هغوي معرفي په لاندې ډول کيږي :

- ۱- زهره د توردي قل لور
- ۲- مه پاره د زهرې ملگري پېغله
- ۳- توردي قل د زهرې پلار
- ۴- آي خانم د زهرې مور
- ۵- شهزاده مراد بېاک د کندز د مير زوی
- ۶- باتور د زهرې نامزد او د توردي قل وږاره
- ۷- جوړه د مه پاره نامزد
- ۸- يو شمېر د توردي قل خپلوان او کسوال
- ۹- يو شمېر د شهزاده د ښکار ملگري او نور کماشتگان يې
- ۱۰- د کندز مير
- ۱۱- د مير اضرار او لښکر يې
- ۱۲- د توردي قل خپل-خپلوان او د هغو منسوبين

ڪودر

د پسرلي نماز ديڪري دي
يوه رنگينه منظره ده
د ڪلونو ڄواني بهرتنه
ڄوانه ڪري " چاردره " ده

ڪشته سره اوڙپ ڪلونه
سيالنگر دي مېڄرو ڪي
انگاس ي پاس جلوي ڪا
د شفق په جزيرو ڪي

د کواټه د تخت د پاسه

مخملونه غوړپدلي

د وچ غره، له وچو پرشو

هم ځلونه بوټيدلي

ورپيځي نوې سره خپري

جلا کيږي غرونه - غرونه

لکه زلفي د لوبغاړو

غوړسکي - غوړسکي، ولونه - ولونه

(*) د سمسوري چاردرې د قبلې ډډې ته، چې کوم جاک

غر پروت دی، هغه ته ددې ځای اوسيدونکي، "قروطو" يا

"قرغ طاغ" وايي، چې په ازبکي او ترکي ژبو د وچ غره په معنی

دی. نو ځکه زه په خپلو آثارو کې، تل دې غره ته وچ غر

وايم. د وچ غره په ختيځه لمن کې يو شېر غونډۍ ښکاري

چې تر ټولو لوړه يې په "تخت قباد" مشهور ده. دا غونډۍ

د نورو غونډيو پر سر له ډېره لرې ځايه د غره په غېږ کې ښکاري

او ډېره نظر جلبونکې ده. د "قباد" باچا اصلي نوم وايي "کواټ"

و، چې ډېر يې په تېریدو سره "کوی کواټ" په "کيقباد" بدل شوی دی.

رښکارنک غوندې شکلونه
 ترې جوړېږي - بيا وړانديږي
 يو رنځپن روماتيک فلم
 ليدل کيږي او تېريږي

آسمان تپاي - تپاي ښکاري
 د اورپيڅو له چولو نه
 باران نوي فارغ شوی
 د بېديا د مخ له ولو نه

پاس مېله ده، په اورپيڅو
 طلايي پلوشې ناڅي
 لاندې هم له لمبيدليو -
 څانګو ورو - ورو اوبه څاڅي

د وږمې نرۍ نغمې ته
 تاندې څانګې شوې ورګډې
 يوه له بلې خولګۍ اخلي
 په نڅا کې رډې - بډې

یو کندهك د مېږو پنډا ش—و
هر تاقامبو - هرې خرگاه ته
مېږي - وړی سره یوځای شوي
بغ او بوغ دی، هرې خواته

تور دي قل په مینه گوري
خیلو مېږو - خپلو ورو ته
"آی خانم" هم لوبی واخیست
تلوسه یې ده، شیدو ته

ستري شپون، له دسترخوانه
یوه توده ډوډی کړه ماته
جوړه سپي یې، په ډاډه زړه -
پرېوتل د رمې خواته

د خرگاه پرده شوه پورته
ترې یوه حوره ووتله
د هوښ غونډې چالاکه
خو، له نازه زنګیدله

یوه پی مڼې - یوه تور سترګې
 چې د لمر د سترګو تور وه
 خلیدله لکه ستوری
 د سپوږمۍ سکې خور وه

د غه سترګه د سبا وه
 د «زهرې» په نوم مشهوره
 د اوبو په نمط لاره
 سپینه بطله وه - که خوره

ورسره شوه یوه بله
 «مه پاره» د دې همدمه
 کبود لرې و، له کوره
 یو دوه - درې سوه قدمه

چې هر کال به پسرلی شو
 دوی به، کور او کلی پرېښود
 د «زهرې» د حسن اور به -
 داغ د دښت په سینه کېښود

« سپينې مېنې وړانې غواړي
 په پسرلي کې، مستې بخونه
 شي وريادې شني لمني
 د کپر ديو شالونه » (*)

« زهرې » هم دغه خو ورځې
 د صغرا - په ژوندگنې
 هم پسرلي و - هم کلونه
 هم له بنده وه وتلي

چې د لمر خپه شوه ټوله
 طلايي ماندرې يې پرې شوې
 خدای خبر، د چا په وينو
 د شفق لمني سرې شوې ؟

(*) د دې ملي لنډۍ مضمون دی:

سپينې گوټي يې کنډوالي کړې
 زما ياديري د کپر ديو شالونه .

لا مستی او عشوی ناڅي
د گودر په لنده غاړه
لکه زرکې په خندا دي
«مه پاره» او «زهره» دواړه

هر څرې او هر درې کړي
وارخطا د جنت حوره
«مه پاره» ورپورې خاندې
چې بیاوې شوې ترهوره ؟!

زهره : پاڅه خوړې تیاره کېږي
چې څوک رانه شي پر لارې
مه پاره : هېڅوک نه شته، زه او ته یو
خپل لالی دې لاره څاري

چې هرڅه په نظر درشي
واړه دی درته بشکړېږي
پام و فکر دې هورې دی
دی دې تل په زړه وریږي

«زهري» سترگي گري نيمکني

په کچه غوندي موسکا کي

زهري : په هېنداري کي ځان ويني

دغه چاري شته په تا کي

بس چي نوم د «جوره» ياد شي

د انارو غوندي سره شي

که دې قل د زړه سر نه وي

داسي څر ولي کچه شي؟!

مه پاره : په خندا يي، په اوږه لاس

چي ورکېښود، وي يي : خورې

چي باتور کله تېري

د خرگاه تر وټ يي گوري!

زهري، تاو شوله له شرمه

لاس يي ټيټه کړ خپل گري ته

په اوږو کي يي نظر شو

ناشنا غوندي سري ته

لکه وږې باشه شې شي
ورغوته شي د بنکار لور ته
د بنګړو په يود شونک يې
خان مېال ګړ - ګړې پورته

ته وا دوه وحشي هيلې وې
کوم صياد يې تر نظر شو
په يوه شې له اوبو لارې
په يوه شونک خالي کډور شو

دوه دشتي هوسۍ له وېرې
ترهيدلې - بوږنيدلې
وارخطا په بيره - بيره
له کډوره وختلې....

مه پاره : « زهرې کلې ! » تاچې وليد
کوم پردی بنکاريد - که خپل و ؟
زهره : يو بد ورکۍ - يوسپلن ستړکۍ
د عفت او عصمت غل و !

مه پاره : مخ مې تور کړې، څه چې موب وې
 دا به يې ټول وي اوریدلي
 زهره : لیر کامونه در وچت کړه
 لای سترگې راپسې خفلي

مه پاره : اوف، دارېدم - زړه مې رېږدي
 پل او پونده نه سیري
 زهره : هله، خورې ! لیر تکره شه
 لار اوږده ده، تیاره کیږي

هله ژر شه - هله ژر شه
 خورې لیر په زړه لاس کېږده
 کومان کېږي پسی راغی
 پل در واخله کیسې پرېږده !

چې کورو ته ورنژدې شوې
 رمیدلې هوسی دواړه
 مه پاره : اوس خو ووايه، چې څوک و
 د کور په هغه غاړه ؟!

زهره : پوښ يې بل وېر - رنګ يې بل شان

چې پېرې و - که بشر و ؟

د لېوه غونډې يې سترګې

د غوايي غونډې يې سر و

—

په يو څو لنډو شيبو کې

چې په دوی ډېرې اوږدې شوې

د ګوډر په زړه تياره شوه

د خړګاه سترګې روڼې شوې

ښکار

چې تنکي کلونه جلا شول
 د «چيچال» د غرو سرو ته
 مستې زدکې شوې راټيټې
 سرو لمنو - شنو درو ته

(*) د چيچال غر د «چار درې» جنوب لويديځ خوا ته پروت دی
 چې د زرگو - هوسيو ښکار او ښکين خوږمڼی لري .

په نغموځي - په نغروځي
 بيا د زانو بهيرونه
 لکه جنګ لره زلميان ځي
 يا ودوته پېغلې غږونه

په بېديا دي، دګبليو
 منډې - تررې، هلې - ځلې
 ته وا مشق کوي د منډو
 چې ترهيري، يوه له بلې

چې په هر شي رموي دوي
 دا موسم دی بنسپدلی ؟
 که يې خپله کوچنيواله
 د آرام غوږ ته وړي ځای ؟

د انسان هم په دې وخت کې
 فطرتاً تلې تخنيري
 د سمسوري صحرا غېږ او
 د غرو څوکي يې ياديري

د کندن د میر زلمي زوی
هم وزر وکړه کهسار ته
کلچینی ته - کلکشتی ته
د هوسیو- زرکو ښکار ته

نن په دې، سبا په هغه -
خوپ، د ظلم اور بلیږي
دا پستی- پستی بوتی دي
د پستوپه اور وړیتږي

کله رنګ په زخه کړي
ورته خاندی، چې رالوبږي
کله یې خپل نظر د غرونو
په رنګونو کې ورکږي

د ویشتلې هوسۍ وینې
د سره کل د مخ غازه کړي
لاله زار په تودو وینو
لا له وړاندې نه تازه کړي

په «چيچال» کې شني لوڅرې
 د ټوپکو له خولو څېرې
 مستې - مستې ښکلې زرګې
 لکه پاتې راټوپپرې

په «چيچال» چې يې زړه يخ شو
 د بېديا په سينه تم شول
 خو بې خبره «خيرآباد» کې
 په مخخپرو پسې سم شول

هغه دشتې - هالمنې
 چې پناه وي، د کبليو
 د مستې او ښادې مېنې
 چراگاه وي د کبليو

په پسرلي، چې کال زلمی شي
 زایشگاه وي د مخخپرو
 ځای د منډو، د ترپکو
 تعلیم گاه وي د مخخپرو

جوهر محشر شو په سیه چشمو
غلغلي دي هورې- د لې
هم تازيان ورپسې توشول
هم آسونه پسې خُغلي

خو فالتو يابوگان واپه
په غنځيرو درانه نه شول
"مراد بېلک" او قصابان يې
له شکاره ستانه نه شول

د پسرلي مازدگري دی
خاخکی- خاخکی باران اوري
د وږمې سرود ته ناڅي
تاندې څانگې هورې- دورې

که د لمر پلوشې ناڅي
پاس د ورو پر سر به ناڅي
لاندې ورپېچ ده- پسته اور دی
پر کلونو خولې څاڅي

کله پټ - کله ښکاره شي -
 لمر ، عجيبه منظره ده
 د وچ غره په شنه لمن کې
 لمبيدلي "چاردړه" ده

لا باران نه و بس شوی
 لا وره نه وو باد توبښلي
 چې لمنو ته راټيټ شول
 يوه غوټه سپاره - پلي

"مراد بېک" له تورو بېل شو
 چې پي ولیدل کورونه
 ورپه یاد شول ماز دگر او -
 د منگيو کتارونه

چې يوه جوړه مېوشې
 له خرگاه راووتلې
 د هوس چنډو پي ژر - ژر
 د زړه تلې وختلې

یوه «زهره» یوه «مه پاره» وه
 دغه یوه جوړه کوتړې
 چې غومبرې یې شروع کړې
 په ګود له کوره لرې

«مراد بېلک» لکه غل پټ دی
 پټ د دواړو چټو څار کا
 دواړه بڼې دي، دواړه ښکلې
 یو زړه، ګوډې یوې نه، جار کا ؟

لا پوه نه وو سره، څه دي
 دا «زهره» او هغه بله
 چې څېره یې په اوبو کې
 هغې ښکلې ولیدله

په یوه رپ د سترګو لارل
 د ښکلا د سترګو کسي
 د هوښیو ښکاري ناست دی
 په حسرت ورپسې کسي

د ماښام اورونه بل شول
 په خلا شول واړه ستوري
 "مراد بېلې" لا هغه لور ته
 د گودر له غاړې گوري

ونس - ويده او حق - حيران دی
 نه وړ پاته شول - څه نه شته ؟
 چې چل تش کوکل ته ځير شي
 عشق وړپاته دی - زړه نه شته

عقل و زړه يې هغو وړې
 کوم چې ده نه وېرېدلې
 خو، يو خيال يې وړ پرې ايښی
 چې وټ - وټ ورياديدلې

څو اورونه بېرته ومړي
 د ده زړه په لوگيدو دی
 هلته گوري - هلته گرځي
 د ورک عزم په کتو دی

هلته لرې له ګودر نه
دېرش - خلوېښت سترګې پر لار دي
له ښکارونو مېرې شوې
د خپل مشر انتظار دي

يوسپور: انتظار له حده تېر شو
«مراد بېك» نه معلومېږي
چې ورپېښه څه بلا شوه
که له چا سره لويېږي ؟

لار يې ورکه کړه خطا شو
توره شپه - توره تياره ده
که خوندي ونو باندې واوښت
افسونکېره «چاردره» ده ؟

مازدګر و، ماسخوتن شو
مېخ يې پته نه لګېږي
په چا پېښ، که څه ورپېښ شول
څه درک نه معلومېږي

د گودر ښکارونه گران وي
 د زمريانو له شکاره
 د ناموس کيسه، چي راشي
 مرګ مباح کړي، نر د پاره

د زلمويه عزت لويې
 لوي جرأت غواړي - لوي زېړونه
 په دې لاره کي چټ شوي
 بي شماره جګ سرونه

څوک دې لار شي - څوک به ورشو
 که خدای مه کړه، څه وو شوي
 زموږ او تاسو به، نو، مير ته
 باند کومه، پله څه وي؟ ...

څه ډېر وخت نه و وتلی
 تر گودر وڅرخيدله
 د تورزنو زلمو غوټه
 د لم غوټه سپړوډله

یوسپور: شهزاده د خدای د پاره
 زمونږ دې وچاودول زېږونه
 زمونږ دې وار او پیاړ خطا کړې
 ته ساتي لولې گودرونه!

مراد بېلکې: ما نور پرېږدی په کراره
 زه د حسن مینځور شوم
 تاسو پوه شئ او ښکارونه
 چې زه ښکار په دې گودر شوم

واک-اختیار مې د تورسترگو
 کرشمه وراڅخه وړې
 په اوږدو-کېږو ښوړي
 ځای پرځای یه مېخ کړې

«کندن» پاته شوله مانه
 هم قصرونه - هم باغونه
 نور نوز او دغه مینه
 دا د سوي زړه داغونه

یوسپور: قربان! څه څه سره وایي

دلته څه وو؟ دلته څه شته؟

کوم بڼایست، کومه ادا ده

چې دې وي، هلته نه شته؟! —

صحرایي بڼکلا به، څه وي

دې شپڼو غوڼو، څه نه زده

په وحشیانو مینه مه کړه

ستاله قدره، هغوی څه زده؟! —

دلته څه دي؟ یوه بېډیا ده

تش یو څو ورځې بهار دی

یوې ساده جلوي ته گوري

کوم دناز او ادا بنار دی؟! ... —

مراد بېک: د رنک-رنک کلونو بڼی دی

د وې-وې بوتو ورشو ده

د وحشي کرشمو غېږ ده

د عالي حسن زانگو ده

په جهان که وي يوه ښکلې
يا "زهره" يا "مه پاره" ده
چې دا ښکلې پکې اوسي
د زړو حاله "چاردره" ده

خدايزده دوی به وي راغلي
د ارم له ښاپېرو نه
که د حسن ښکارندويي
د شفق له جزيرو نه ؟

مسي نه، چې وي دا پېغلي
د حرم ښکلې کوتري
د شباب د موس خوب، يا -
د زلمه مسني سندرې

يا د هيلو ها شوخي چې
په خيال کې دې زنګېري
يا د لمر سپينې وړانګې، چې
لاس وروړې، نه نيول کېري

چې رنگونه باندې اوري
چې ښکلا پکې دېره ده
دا رنگينه «چادره» ده -
دا حسينه «چادره» ده

دلته ماله ښاپېرو نه
د حورانو کلام واوريد
دلته ماله پرېستو نه
د تاوده عشق الهام واوريد

چې ښکلا ترې تخيدله
چې ښايست پرې تخيدلو
ماله داسې خوږ و خولو نه
د عشق توري واوريدلو

آخ ، که دا د جنت حورې
وي د بل چا استلويوالي
باتور «خوک و - «جوره» خوک و
چې دوی عشق ورسره پالي ؟

کلیوال عشق منزه وي
 کلیوالې چټې پاڅې
 د پردو نوم کومان نه کړم
 چې په خوله واخلي بېباکې.....

یوسپورایي: قربان! موږ یو په دې تمه
 چې صفدر شې د لښکرو
 چې سالار شې د تورزو
 افتخار شې د زهرو!

زموږ ارزو ده، چې په تا به
 سرلوري د خاندان وي
 اولس تاباندې بسيا شي
 وطن تا باندې ودان وي

مراد بېک: دا زړې چاپلوسې پرېږدئ
 زه په نورڅه نا آگاه یم
 یا به تخت وي رانه پاته
 یا به بخت راسره بیا یم

نصیحت کړئ بېځایه
ملایي وعظونه څه کړئ !!
چې زما د زړه تېکور شي
د وصال خبرې وکړئ !! ...

سپور: قربان! یو خواش منظور کړه!
شهرزاده: نه خواش منم- نه تمه
ما او مینه سره پرېږدئ
ورځی وړک شئ رانه هه!

څه شیبه سکوت حاکم شو
څوک آسمان څاري- څوک محکمه
لبونی فرمانروا دی
په حیرت کې ډوب دی ځکه

یوسپور: نیمه شپه رانژدې کېږي
د کورونو ډېرې مړې شوې
خو به ناست یو په لولار کې
ولې ورکې فیصلې شوې

«توردي بای. پېژنم خپله
 زما د ډېرو وختو یار دی
 هم د کلي بای او مشر
 هم د بنکلي «زهري» پلار دی

نځی چې ورشو پسې کور ته
 مون و پلار به یې، څه غواړي ؟
 شهزاده، چې د چا یار شي
 قام- تېل به یې پرې ویاړي

ستا «زهري» به کړو، ترې لاس ته
 که به سه - که به نور وي
 څوک یې اوړي، که فرياد کړي
 لاس به یې سره - مخ به یې تور وي !

بل سپور: شهزاده ! درنه مې جار کړې
 گودر څوکه څاري ؟ کمزوري
 کوم بې وسه، چې زړه بایلي
 نو پل زن شي لارې گوري

ته د قوم سر او سترگې
ته د هر کاله رڼا يې
ته د ټولو د سر تاج يې
ته د واپړو تکیه گاه يې

که د چا د سترگو مينه
ستا په سترگو کې غږېږي
که د چا د حسن مالګې
ستا په زړه باندې دوږېږي

که نامزاده وي - که پېغله
ستا له عشقه سپېلنې شه
چې به ستا په يارۍ ننګ کا
مخ يې تور، زړه يې لوګی شه

ظلم نه دی که يو - نيم زړه
ستا د زړه په حای ازار شي
ستا خوښي، د ټول اولس ده
ستا تر خوښې دې سل جبار شي! ...

بل سپور والي: تر تېري او تجاوز خو

مرکه ورلېدل خوند کا

په نکاح-په درې و په دروب يې

شاهانه ودول خوند کا

که دا اوس مرکه ورشو

دی به انورڅه ته لا کوري ؟

کوم احمق به پتوي ځان

د، ها، «مرغه له سپوري ؟...»

د آسونو ملونې تاو شوې

چې په دې يې آما شوه

دم-دستي د خرگاه لور ته

د آسو د سوو درېا شوه

سلېرې مشې ورته ووي

«توردي بای» او سیه والو

يوې جلا خرگاه ته يې بوتل

په دستور د مېله پالو

ناوختي مېلمانه خوږ دي
 لوی- واره واره اخته شول
 چای- چام يې ورته کښېښود
 د ډوډۍ په سرشته شول

«توردي قل» په منډه- منډه
 په عزت د مېلمنو دی
 «مواد بېلک» د حيال په کټ کې
 د «زهري» په تماشو دی

دهاتي ښځې تکره وي
 په پخلي او په خدمت کې
 پسه بيا پوخ او پلاو دم شو
 ډوډۍ راغله، درنک ساعت کې

«مراد بېلک» څه هوش پرک دی
 په تکليف کاروي زړه
 چې د تورو سترگو شوقي يې
 يې اختياره پاروي زړه

يو مبله: کاکا! دا عاليجناب، چي
 نن د تا د کاله لمر دی
 د امير د سترگو قور، او
 افشار د لوی تېر دی

شهرزاده يې درته راوست
 چي لري د اقبال ستوري
 پرې څارېږه! درنه غواړي
 ستا "زهريه" د جمال ستوري

بنايسته په جهان ډېر دي
 بنايسته تر بنايسته شته
 د دولت باز پر تا کېناست
 خوش قسمت دي وينون بښته! ...

توردي قل: دا مې لو خوش قسمتي وه
 چي امير وينم په کور کې
 خو ارمان، چي يوې سهوې
 اوس کباب کړمه په اور کې

پخوانی حلقه بکوش یم
 په دې لطف به تل ویاړم
 سر او مال مې درنه جار شه
 خو، دا عفو درنه غواړم

«زهري گي» به مې در جار واځ
 خو، نامزده ده، له وخته
 لا کي مې په نام کړې
 خپل وراره ته دا بد بخته

یومبله : شهزاده يي درنه غواړي
 د وراره خبرې پرېږده
 دود زما او ستا عمل دی
 دا زړې سندري پرېږده

خپل وراره ته به پیدا کړې
 چېرته بله یوه دلبره
 چې دولت يي په نصیب شي
 «زهري» نه بیایي قمره

دا څه غار دی ؟ غار هغه دی
 چې لوړ ټیټ کاله ته ورکړې
 افغان دې دی کم بخته
 د عزت تاج به پر سر کړې !

چې باچا يې سولې غواړي
 که سړې وي بايد خړ شي
 په يوه " هو " دې لوړ ورکړې
 په يوې " ښې " به لاس پر سر شي . . .

"توردي قل" کړه لاره ورکه
 لوړ د لوره سړې سپک شو
 حیرانې فکر یوړ
 په نادودو کې ترې ورک شو

توردي قل : قربان ! دومره درنه غواړم
 چې فرصت راته عطا شي
 یو دوه - درې ورځې مهلت ، چې
 دا واره مې دلاسا شي

یوبه مېنوتنه ستانه شو
 بل به کور او لور سمبال کړم
 فرش و ظرف تهیه عواید
 چې پری عذر سېمه ور کړم

شهرزاده، چې د چا زوم شي
 دا یو ډېر لوی افتخار دی
 نو هرو مرو یې مخ ته
 هم لوی پېټی او لوی بار دی

مېلمانه، چې ورنه لارېل
 «توردي قل» جوړه جلسه کړه
 خپل خپلوان یې کړه راغونډ، او -
 ورته شرحه یې کیسه کړه

پټ مجلس - پټه جرگه ده
 پټ پسخی او پټ خواله دی
 چې هر لور د کیسې گوري
 په ضرر د دې کاله دی

نه دا دود مني - نه ترعه
 چي ورکړې، بل ته ورکړي
 خو، ځواب يې هم زړه غواړي
 زور وړ خدای زور ورکړي

يوه خوا پان - بله خوا پرانک دی
 حیرانی اخیستی واړه
 یابه کور پرېږدي، یا دود، او
 یا په تېښو سترگو دواړه

هديه

د تيارې زړد کېردى بيا
د قدرت خاوند نخښې
چې ځه به يې نېټې کړې
چا درد نشوه پکې غلې

د زړې کېردى له سوړونه
شغلې ځاى په ځاى، رالوېږي
که ماښام دى په آسمان کې
لوى واره ستوري ځلېږي

روڼه ستوري، لکه باغ کې
چې موسم د شکوې وي
سپينې پاڅي يې له باده
تیت-پرک، خله پرې وي

د بڼې ورو- ورو راښوېږي
يوه نکلي سپينه بېړۍ ده
د اوږې غونډې ښکارېږي
چې مياشت لومړۍ لسی ده

د آسمان ښايسته لور ده
زړه- بې زړه سوال ته ولاړه
يا "زهرې" نه جلوه غواړي
صدي کې کول په غاړه

توره شپه- توره تياره ده
د سپوږمۍ رڼا هم تته
وهمناک غونډې سکوت دی
ستوري رېږدي له هيښته

ښکلی ښار او ترې، چاپېر دي
 د شنو ونو، گڼې باغونه
 لو وړې سپينې گنبدې
 لکه بحر کې ځکونه

څوک کتار-کتار ښکارېږي
 لکه هار د ملغلرو
 څوک ښندلې، لکه پرې شي
 پرکت قار د ملغلرو

پر شبنم پرېږلې مخکې
 دا دستور انعکاس دی
 يا د دې سپينو گنبدو-
 شنو باغونو اثر پاس دی ؟

پرله-پورې دي باغونه
 ښار د ونو منځ کې جوړ دی
 ژمې بوټي بې پيسو وي
 د وې سيوري لري، سوړ دی

بنکلی بنار - بنکلی دیار دی
 دمالدارو- د بنزگرو
 لتهېره پکې څوک نه شته
 نه کوچې د مسافرو

بناري څه دی ؟ څو دوکانه
 نه سرايونه - نه هوټلې
 نه دفتر شته - نه دېوان شته
 نه واکمن شته - نه رتبې

نه چريکان ، نه مېرزان شته
 نه د زرکو قفسونه
 نه چرسيان شته - نه بنکيان شته
 نه بناري نور آفتونه

که سيالي ده ، په همت ده
 که هوس دی ، د سپرلو دی
 شوق د پولو د پټو دی
 عشق د مېړو يا د ورو دی

د بادامو شکوفې دي
 لاپه گل او په غوره کې
 مستونګی بوی یې پروت دی
 په دې نېه «چاردره» کې

«توردي قل» او دده کپه
 بېرته بنار ته رالېږلي
 نن درېیمه ده، چې ناست دي
 په زړه داغ- په زړه ویشتي

«توردي قل» له کوره ووځي
 د آسمان گردش ته ګوري
 خو، هر دم ویني چې لـوېږي
 یو په بل پسې روڼه ستوري

توردي قل له ځانه سره وايي :
 هره شپه به یونیم ستوری
 د آسمان له زړه جلا شو
 موږ به وې : د چا د عمر
 ستوری ولویده، فنا شو

نن، چې ګورم ربه خیر کړې
 دم په دم یو ستوری لوېږي
 دا په موږ او یا په نورو
 څه بلا رانازلېږي؟

د اور خويندو څرخي هم
 دغه نن هسې چپه دی؟
 که د دې شنه - اپوټه هسک
 شامدام کار اپوټه دی؟

د جهان چاره به یې ښه کړه
 که ګور هسک په خپله سم وای
 بې نظمۍ به نه وې دلته
 که یې ستوري منظم وای

«تودي قل» دم په دم وځي
 د سپرو لارې ته کورې
 هسې نه، چې رالوېدلې -
 وي، د دوی د عمر ستوري

من گيځ په خبره - وږه
 خو مشران په ننوته
 دې اولس او ده لېږلي
 د مين شهزاده خواته

له ځانه سره پي: آيا عذريې منل شوي
 د ميرانو مېلمانه دي؟
 که د مير په قهر اخته شول
 وږي - تږي زولاند دي؟

که دا عذر قبول نه شو
 د مهلت پله م لارې
 «زه به وړکه - که ځان وړک کړم
 يا په زدم بنده کړم غاږه؟...»

کله ننوځي په خونه
 خړ - خړ کوري مړې ته
 کله ورچني غوږ نيسي
 لويې لارې او کوڅې ته

کلیوال یې کور کې پنبه دي
 یوه د پټې خولې جلسه ده
 چې په خوله نه ویل کېږي
 پنبه دارنگه کیسه ده

سړي وواته جومات ته
 د ماسخوتن جه درېږي
 چې دربا شوه د آسونو
 خوک با راغله معلومېږي

د دربارخو اردلیان، او
 عذرخواه سپین بریښکاري
 د «توردي» د کاله خوا ته
 چې راواوښتل له لا

یوچرمي یخدان یې کوز کې
 چې انعام د شهزاده و
 پټ اسرار وو - غټ انعام و
 رټ پیغام د شهزاده و

یوسپین پروردی شهزاده وی : مسلمان یم

دا می پت نه شی منلای
دیوی بشی دوه مپرونه
دا غیرت نه شی زغملای

خواد ورکری بهانی یی
اوچی- بوقی راته بنکاری
دا هدیه یی مخ ته کپردی
گونیدی حل شی واره چاری

دا صندوق به ورشکاره کری
چی "زهره" شوک حنی غواری ؟
دا دهغه لاس تحفه ده
چی عفت ورباندی ویاپی

دا زما د لاس نشان دی
د "زهری" مخ ته یی کپردی !!
دا زما د زبه ارمان دی
د خرد حکم ته یی پرپر دی !! ...

گومندې وركې بهانې شي
پكې غور او سلا وكړئ
كه منظوره دا هديه شوه
نوپه بېره حال راوكړئ

دغه مخينه ده يوه مخينه
زما د زړه له تقاضو نه
دا يځدان په خپله ډك دى
د پلمو له ځوابو نه

چې په دې يځدان كې څه دي ؟
نه سپاره پوه دي - نه پلي
هر سې اندېښنو يووړ
فكر يې هر پلو ته غغلي

توردي قل - وېش - ویده ناست دى
تنها سترگې يې غږېږي
تش كالب د ورنه جوړ شوى
نور په هېڅ هم نه پوهېږي

زرجت د زپرست وی
 په یخندان کې به نورڅه وي ؟
 یابه پوښ یوه یا به پسرل وي
 یابه سپین وي- یا به سره وي ؟

—
 اوس یې څه چاره په کار ده
 زورور، لاس ځنې ناڅلي
 د لوی کور به، لوی سوغات وي
 خو په څه پوزه یې واخلي ؟

—
 د یې خلی پټ نه ده
 که یې ده کړي، بېلا ده
 د دربار همه، په هر حال
 وپروتنکې ازما ده

یوسپین بری وایي :

«تو بهی قل- ماما ! ورپښه
 د یخندان خوله خو کړه ولزه
 چې په دې کې، لاڅه راز دی ؟
 پرده واخه، له دې راز»

توردي - زړه - بې زړه وړياڅيد

ديارانو په غوښتنه

چې يې سر د يځدان جاک کې

نور يې مه کوي پوښتنه

سورشو، سپين شو، ژپ شو، شين شو

لکه بل اور، په يوه آن کې

- دا طلسم، که جادو و

که ښامار په دې يځدان کې

توردي: نه جادو دی - نه طلسم

دا د لوی کاله پيغام دی

دا انصاف دی، د غټانو

دا مذهب - دا يې اسلام دی

دا انعام دی، د ميرانو

دا ځواب د زورور دی

نه ښامار دی - نه لږم دی

... «باتور» ... ځوانمير ... سر دی .

یوه ژړا، یوه انګولا شوه
 جوړ ماتم، په کلي باندې
 له کورونو شوې، راپور ته
 د بنګمنو سوې ساندې

چا د سر کوڅې شکوې
 چالمې بزه کوې
 څوک د نن په ویر اخته وې
 څوک سبا نه ویریدلې

خو، د میر سړو ځواب غوښت
 بې پروا له بودو - وزارو
 په شدت یې، سوې وهلې
 چې عادت وو، په دا چارو

یوه شیبه ژړ - غوغا وه
 هر سړي واهه سر ځان ته
 د کمزوري لاس رسیږي
 ایله خپل سر او گڼېوان ته

د نفرت له احساساتو

غلبه راغله په حزم

چې د رزم توان نه و

قطعي شو، د لېوډ عزم

—

ارد لیانې چې حال ولید

د «کنډز» په خوا سپاره شول

د ویرجنو کلې بار شوې

له وطنه آواره شول

ډولی

د تیاري کېږدی شوه ټوله
 دا چې سور بښکاره شو، لمر دی ؟
 که «توردي» کې، یخدان پورته
 د «باتور» پرې شوی، سر دی ؟

—

په «کندن» کې آواز شوه
 چې جوړ شوی شرقت دی
 له خواجه منکر شوي
 «چاردرې» کې بغاوت دی

یوه ټولې د مفسدانو
 د شیطان په لمسه ځغلي
 اطاعت د اولوالامر
 واجب نه ګڼي ناوړي

—
 لا په ښار کې، خلک نه وو
 له کورونو راوتلي
 د حصار خوا کې بیا ټول وو
 بې شمارة سپاره- پلي

—
 چې د ټپکو زېږونه، تش شول
 د ټوپکو، دک شول زېږونه
 د فرمان په انتظار دي
 جنګ ته سوې وهي آسونه
د ګندن د میر اعلان :

هلی، ژر شئ، د باغیانو-
 د سرونو امیل غواړم
 سړي پرې، خوږې یې وړانې
 نر او ښځې یې ښکېل غواړم

هغه لوی ظالم پېښېږي
چا چې خپل ولاره وژلي
سرغښه د فسادونو
چې اسلام يې دی کېږي

هلي، ژر، په يوه منډه
هسې نه، چې درنه ووځي
کوچ وبار - کېږي يې تم کېږي
چې «آمو» نه پورې نه وځي

څوک به ورشي، پرکړونو
څوک به غاړې - څوکې کسي !!
څوک بيا ئي، پر هغه بله
د «آمو» غاړه به نيسي !...

چې د حسن په ټاټوبي
بېکا شوی، څه جادو و ؟
نه مچي وي - نه يې شات وو
سپېره ځاله، تش کندو و

نه گورو کي، کوربني شته
 نه باغونو کي څوکه بښکاري
 تشې مېنې- تشې خونې
 تش جومات او تشې لارې

نه بزگر په پولو گوري
 نه ماليار شته د باغونو
 نه د ځوانو شپږو دروي
 اورید کيږي له راغونو

پسری دی، خو هوایې
 هوس نه شي پارولی
 چې د بڼکلو د نغمو ځای
 د شوکمارو شور نیولی

نن په دې سره فضا کې
 نه د چنک نغې ځورېږي
 نه د چاله زړه وتلې
 ترانې پکې گډېږي

چې د سرو شونډو له څمبه
 کوم آواز له چنگه پاشي
 د آرزو د بزم کل شي
 او په زېږنو باندې ناڅي

چې د چاله سوي زړه نه
 « هله زار، د مينې خپور شي
 د هوا څپې کړي گرمې
 د هر چا د زړه ټکور شي

درز و دروز دی، رانږېږي
 د آرزو او هوس ځای
 د شوق مېنې - د عشق خوږې
 د رازونو انډيوالې

بېل، کلنک انتقام اخلي
 له ولاړو دېوالونو
 د بړچې په خوله غوښت کېږي
 سره او سپين له تشو خوږو

سړې لمبې شوې رااوچتې
له غوږجل نه تر جوماته
څخه ايرې او خاورې- لوتې
شوې د بنار په مېنه پاته

هله-ها خوا، په سرحد کې
د «آمو» دريا بهرې
په پسته-شگلنه محکه
د بنامار غونډې تاوېرې

کال په کال په پسرلي کې
د «آمو» اوبه مستېرې
چې بوی پورته شي، د کلو
د جنون تلې تختېرې

نن- سبا لېوې شوي
د څپان «آمو» نېرونه
د امواجو خولې يې لويې-
لکه مست او بنان، حکونه

لېوني او مست موجوده
 يود بل په تخت سپرېږي
 سيلابونه سياليگر دي
 يو له بل نه مخ ته کېږي

د ويرجنو گڼې کټې
 لېونو شپو ته گوري
 که يې مستې شپې پرېږدي
 د سر امن وينې پورې

د دېنې د سپرو گرد دی
 نور د امن تمه لاره
 په کدو يا په تش ژي ده
 د مردانو تکیه واره

هلهله ده : تم شئ - تم شئ !!
 غلغله ده : گرځئ - گرځئ !!
 تقاضا ده : تېستئ - تېستئ !!
 تمنا ده : غورځئ - غورځئ !

چېرې وچېرېوب دى په. آمو. کې

ټك وټوك دى له بېديا نه

نر او بنځې، سين کې مينځې

د ژوندون تمه له ځانه

—
څوك يې ونيول په غاړه

څوك په بحر کې لاهو شول

څوك وپير ژرې له ها خوا

څوك ملگري د «آمو» شول

—
د چا ژي مردكو سوري كړل

د چا غاړې په تبغ پرې شوې

د ساحل غاړه ګلگونه

د «آمو» اوبه هم سرې شوې

—
«مراد بېلګه» په بېره راغی

چې «زهري» وي، ګوندې پاته

د ورك شوي زړې ګي هيله

پسې غواړي، شاوخوا ته

د گودر د غاړې بڼه
 په جیغون کې لمبیدله
 ترې حلقه - حلقه چارپېر وو
 لېونو خپو ساتله

یوه گنبدی، زلفې یې ښکاري
 د اوبو پر مخ توشپلي
 د "آمو" دولۍ کې لاره
 د "باتور" غېږې ته ښکلي

Z O H R A

BY

Mohammad Sediq psarlai

Published

BY

**Cultural Association
of AFGHANISTAN**